УДК 314.74:316.444
JEL O15
ORCID ID 0009-0007-8317-6229
ORCID ID 0000-0002-4168-3296
ORCID ID 0009-0002-7413-9569
DOI https://doi.org/10.17721/tppe.2025.50.9

Лозова Г. М., к.е.н., доцент
КНУ імені Тараса Шевченка
Клименко В.В., к.е.н., доцент
Держаний університет КАІ
Башловка К.А., здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка
lozova@knu.ua

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ В XIX-XXI СТОЛІТТІ

Робота присвячена дослідженню еволюції теорії міграції у XIX–XXI століттях, аналізу її впливу на формування сучасної міграційної політики, прогнозування подальших напрямків розвитку. Основна увага приділяється трансформації наукових підходів до визначення міграції в процесі історичного розвитку. На основі історичного та міждисциплінарного підходів розкриваються ключові концепції міграції, порівнюються різні підходи до трактування міграційних процесів провідними українськими та іноземними науковцями, що дозволяє краще зрозуміти динаміку міграційних процесів у глобалізованому світі. У статті розкрито сутність, природу, основні підходи та концепції до визначення міграції. Авторами проаналізовано причини, що зумовили трансформацію теорії міграції. Досліджено вплив економічних, політичних, екологічних, соціальних та культурних факторів на міграцію в різні історичні періоди, починаючи з праць Е. Равенштейна у XIX столітті і завершуючи сучасними теоріями мережевої міграції, феміністичної міграції та теорії екологічного біженства. Особливу увагу приділено аналізу змін у міграційних тенденціях під впливом глобалізації, транснаціоналізації, гендернного аналізу. Проаналізовано, практичні кейси впливу теорії міграції на міграційну політику окремих країн. Охарактеризовано основні виклики, що провокують міграційні потоки у сучасних умовах. Визначено стратегічні напрями вдосконалення міграційної політики України з урахуванням євроінтеграційних процесів та міжнародного досвіду. Автори підкреслюють важливість інтеграції міждисциплінарних підходів до вивчення міграційних процесів і гармонізації законодавчої бази з європейськими стандартами. На основі дослідження запропоновано рекомендації щодо адаптації міграційної політики України для сприяння післявоєнній відбудові країни, відновлення людського капіталу та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. В процесі дослідження автори дійшли до висновків, що міграційна політика України має на сьогоднішній день фрагментарний характер, не здатна справитися із тими викликами, які стоять перед країною сьогодні, зокрема поверненням українців, що мігрували протягом 2022-2024 років, подолання дефіциту трудових ресурсів за рахунок мігрантів, що негативно впливає як на економічний розвиток країни під час війни, так і післявоєнну відбудову. У роботі запропоновано пропозиції та рекомендації щодо використання дієвих інструментів та заходів, що могли б прискорити позитивні зрушення в міграційній політиці України.

Ключові слова: *міграція, теорія міграції, еволюція теорії міграції, міграційна політика.*

Постановка проблеми. Дослідження теорії міграції набуває особливого значення в умовах актуалізації проблеми в контексті інтеграції України у світовий науковий дискурс, необхідності реформування міграційної політики з метою вирішення ряду гострих соціальних проблем, зокрема: повернення українських громадян, що виїхали з країни протягом 2022-2024 років, вирішення демографічних проблем та проблеми дефіциту трудових ресурсів для ефективного відновлення та післявоєнної відбудови України. Міграція як соціально-економічний феномен, є невід'ємною складовою розвитку людської цивілізації протягом тисячоліть, що комплексно впливає на економічні, політичні, соціальні та культурні системи.

Історичний аналіз міграційних процесів та вивчення еволюції теорії міграції дозволяє не тільки розкрити природу та глибинну сутність процесу, але визначити його закономірності, цикли, зрозуміти причини та наслідків впливу міграційних потоків на різних етапах розвитку суспільств, спрогнозувати розвиток міграції в глобальному світі через політичну нестабільність, економічні кризи, кліматичні зрушення та війни. Точність прогнозу дозволяє визначити оптимальні рішення та знайти інструменти міграційної політики для управління міграційними потоками, адаптуватися до глобальних міграційних викликів, критично оцінити ефективність міжнародного досвіду, розробити рекомендації для оптимізації міграційної політики в Україні.

Отже, аналіз еволюції теорій міграції є ключовим для розуміння сучасних міграційних процесів, важливим з точки зору формування майбутньої міграційної політики України. Має виключне значення для післявоєнної відбудови та відновлення країни, подолання проблеми дефіциту робочої сили, відновлення людського капіталу та повернення українського населення. Дослідження теорій міграції є актуальним з точки зору вирішення гострих соціальних проблем у суспільстві, викликає як науковий, так і практичний інтерес через свою новизну та практичне значення в сучасних умовах.

Аналіз останніх публікацій. Віддаючи належне результатам наукових пошуків іноземних дослідників, які займалися вивченням різних аспектів теорії міграції та міграційної політики, зокрема: І.Валерстайна, В.Зелінські, С.Каслса, Е.Лі, У.А.Льюїса, Д.Массея, М. Міллера, В.Петерсена, М. Дж. Піоре, Е.Равенштейна, С.Сассен; і українських науковців, зокрема: О.А.Грішнової, Т.О.Гнатюк, Д.Добровольського, Е.М.Лібанової, О.А.Малиновської, В.О.Мандибури, І.П.Майданік, О.Пищуліної, О.В.Позняк, І.М.Прибиткової, В.Юрчишина, визнаючи фундаментальну цінність їх наукового внеску, ретроспективний аналіз теорій міграції сьогодні є важливим з точки зору вирішення сучасних міграційних викликів, уникнення помилок минулого та розробки більш ефективних та гуманних міграційних політик. Потрібно зазначити, що у науковій літературі відкритим залишається питання практичного застосування сучасних теоретичних моделей для управління міграційними потоками, оцінки ефективності тих чи інших підходів, концепцій міграції, релевантності їх сучасним викликам.

Невирішені раніше частини проблеми. Вивчення еволюції теорії міграції дозволяє оцінити ефективність використання різноманітних інструментів та заходів міграційної політики та розробити компетентні рекомендації з метою консолідації зусиль держави та громадянського суспільства для забезпечення позитивних зрушень в сфері міграції в Україні. Враховуючи велику кількість досліджень з проблем міграції та міграційної політики, відкритою залишається проблема оцінки масштабів та наслідків вимушеної

міграції внаслідок збройних конфліктів, пошуку балансу дотримання інтересів як самих мігрантів, так і транзитних, приймаючих суспільств Подальшого дослідження потребують зокрема питання трансформації наукових поглядів у XIX-XX ст. на сам процес міграції та фактори, що його зумовлюють, як змінювалися міграційні політики окремих держав, взаємозв'язку між причинами та наслідками міграційних політик в контексті історичного розвитку.

Метою статті є аналіз основних етапів становлення та розвитку теорій міграції у XIX-XXI століттях, їх зв'язку з історичними подіями та оцінка практичного значення наукового доробку для вирішення міграційних викликів, обґрунтування рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення розвитку міграційної політики України.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний та історико-логічний методи, за допомогою яких було розширено і збагачено визначення сутності та природи поняття «міграція»; описовий метод, за допомогою якого було обґрунтовано основні причини та фактори, що впливають на міграційні потоки. Застосування історичного методу аналізу та методу узагальнення дозволило дослідити основні етапи розвитку теорії міграції та зробити висновки щодо її становлення та формування в економічній науці. На основі системного підходу було проаналізовано динаміку змін у сфері регулювання міграції. Застосування методу аналізу, синтезу для дослідження статистичних та аналітичних матеріалів, присвячених даній проблемі, виявлення основних бар'єрів, що стримують проведення реформ у сфері міграційної політики. На основі системного та синергетичного підходів визначено напрями подальшого розвитку теорії міграції.

Результати дослідження. XXI століття стало століттям мігрантів через постійні масові переміщення людей. Відповідно до визначення Європейського комітету з питань міграції мігрантами вважають емігрантів, мігрантів, що повертаються назад у свою країну, іммігрантів, біженців, переселенців та осіб з числа іммігрантів і/або членів етнічної національні меншості, яка утворилася через імміграцію.[1]

Міжнародна організація з міграції (МОМ) наголошує, що рішення про міграцію приймається добровільно для особистої зручності без впливу зовнішнього примусового фактору [2]. В Україні міграція регулюється відповідними нормами та положеннями Конституції України [3] та спеціальними законами України [4-6], відповідними Постановами Кабінету Міністрів України [7-9] та Наказом Міністерства внутрішніх справ України [10].

На наш погляд, міграція - це будь-яке пересування людей, тривалістю більше шести місяців, не залежно від причини, що його викликало. Відповідно міграційна політика - це система заходів, засобів та механізмів регулювання міграційних переміщень, спрямованих на досягнення бажаної інтенсивності та складу міграційних потоків, надання ним організованого, безпечного та неконфліктного характеру, що супроводжується впливом на суспільні, соціально-економічні відносини, які формують міграційну поведінку людей. Міграційна політика може бути реалізована як окремою державою, так і об'єднанням держав. Через глобалізм та транснаціоналізм, завдання держави щодо регулювання міграційних процесів суттєво ускладняються, міграційна політика є складовою міжнародної політики, що призводить до набуття нею все більше наднаціонального характеру.

За класифікацією ООН, міграція умовно поділяється на міжнародну та внутрішню, що впливає на сегментацію мігрантів [11]. Міграція як складний та суперечливий процес має

як позитивний, так і негативний вплив на економіку, політику, культуру, мову, демографію та соціальну структуру. Рекордними роками по кількості нових іммігрантів стали 2022-2023 рік. Через воєнні дії в Україні та Секторі Газа були переміщені мільйони людей. За даними ОЕСР, в 2023 році з'явилося 6,5 мільйонів нових постійних іммігрантів у регіоні ОЕСР, що на 0,5 млн більше у порівнянні з 2022 роком. Попередньо вважалося, що саме у 2022 році міграційні потоки досягли безпрецедентних рівнів, близько 6 мільйонів нових постійних іммігрантів (10,7 млн з українськими біженцями). Продовжують зростати міжнародні студентські потоки (+6,7%). В 2023 іноземні студенти отримали понад 2,1 мільйона нових дозволів у 2023 році [12].

Дослідження показало, що процеси міграції народів відбуваються циклічно на різних етапах розвитку людської цивілізації. Загальновідоме масове переселення народів в античні часи, в епоху колоніалізму, відомості про які дійшли до наших днів з історичних документів. Проте перші наукові дослідження поняття «міграції» з'явилися лише в XIX столітті. Оскільки саме в XIX ст. відбувалося формування націй-держав, утвердилися принципи громадянства та особистої свободи, територіально закріпилися кордони національних держав. В результаті чого виокремилися три основні компоненти міграції: країна походження, країна призначення та міґрант, а також з'явились поняття „еміґрація" та „імміґрація" [13, С.129].

Поняття «міграції» є складним та має міждисциплінарний характер. Батьком теорії міграції вважають Ернста Георг Равенштейна, який в XIX ст. розробив комплексну теорію міграції, а його праця «Закони міграції» стали відправною точкою для розвитку багатьох наступних теорій, концепцій та шкіл [14]. Крім Е. Равенштейн, до дослідників XIX століття відносять А.Кетле, Г.Кері та Ф.Ратцеля [13].

Інтерес до теорії міграції в XX столітті різко зростає через інтенсивність міграційних рухів, що було зумовлено інтенсивною індустріалізацією та урбанізацією, двома світовими війнами, революціями, деколонізацією, економічними кризами та глобалізацією. Перша половина XX століття характеризується домінуванням неокласичних підходів дослідження міграції, що фокусували увагу на вивченні насамперед економічних факторів впливу на міграцію. Квінтесенцією цієї доби стали неокласична моделі економічного розвитку дуалістичної економіки з надлишковою пропозицією праці Льюїса (за яку економіст отримав нобелевську премію з економіки) [15] . Критика неокласичної моделі економічного розвитку дуалістичної економіки Льюїса, яка зосереджувалася лише на економічних факторах, призвела до появи теорія "push-pull" факторів Е.Лі [16], що відображала більш комплексний підхід і враховувала вплив соціальних, політичних і культурологічних факторів.

Друга половина XX століття характеризувалася міждисциплінарним підходом до вивчення міграції. Відповідно почали розрізняти політичну, освітню та екологічну міграцію. В другій половині XX ст. з'явилися концепції, де міграція трактується з точки зору інвестиції в людський капітал. Після появи теорії Світ-економік І.Валлерстайна, міграція починає розглядатися як наслідок глобальних економічних та політичних змін, де периферійним країнам відводиться роль постачальників робочої сили для країн центру. Зокрема С.Каслс розрізняє в своїх працях внутрішню та міжнародну міграцію. В свою чергу, міжнародна міграція поділяється на міжконтинентальну та континентальну [17]. З'являється мережева

теорія міграції Д. Массея, в якій наголошується на виключній ролі соціальних мереж та зав'язків для міграції [24].

Отже, розвиток теорії міграції в XX столітті пов'язаний з іменами таких відомих дослідників, як: У. А. Льюїс, Е. Лі, В. Петерсен, М.Дж. Піоре, М.Міллер, С.Каслс, С. Сассен, Д. Массей. Результати їх доробку та впливу на еволюцію теорії міграції представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз розвитку теорії міграції в XX столітті.

№ п/п	Автор	Результат впливу на теорію міграції
1	2	3
1.	Уільям Артур Льюїс[15]	Автор неокласичної моделі економічного розвитку дуалістичної економіки з надлишковою пропозицією праці (двосекторна модель розвитку економіки Льюїса), за що отримав нобелевську премію з економіки. В своїй моделі виділяв 2 сектори: міський та сільський. Сфокусував увагу на дослідженні міграції із сільського сектору в міський, пояснив чому цей вид міграції набув значних масштабів в середині XX століттячерезх збільшення виробництва в містах і зростання зайнятості в країнах третього світу.
2.	Еверетт Лі [16]	Запропонував теорію "push-pull" факторів (фаторів виштовхування-притягування), комплексну модель міграції, яка враховувала не тільки фактори, що діяли в країні походження та призначення, але й проміжні фактори та індивідуальні характеристики мігрантів
3.	Міллер М. Каслс С. [17]	Розробили теорію міграційних рухів, проаналізували причини глобалізації міграційних потоків, показали відмінності у міграційних політиках різних держав і пояснили причини, що зумовили ці відмінності, визначили пріоритетність безпекових питань для глобальної міграції
4.	Вільям Петерсен [18]	Проаналізував вплив капіталізму на міграцію, розробив типологію міграції, класифікуючи її за різними критеріями, такими як причини міграції, тривалість перебування та характер переміщення особи.
5.	Майкл Джозеф Піоре [19,20]	Широко відомий розробкою концепції внутрішнього ринку праці і теорію дуального ринку праці, за допомогою якої пояснив, чому в розвинених країнах існує постійний попит на низько кваліфіковану робочу силу, і відповідно попит на мігрантів. Вивчав ринки праці з низьким рівнем доходу, вплив технологічних змін на міграцію, сегментацію ринку праці
6.	В.Зелінські [21]	Створив концепцію культурного районування, пояснив, що у часі і просторі виникають певні закономірності у зростанні особистої мобільності, що є складовими процесу міграції
7.	Саскіа Сассен [22,23]	Визначила, яку роль глобалізація та формування глобальних міст відграє у глобалізації, є прихильницею феміністичних підходів до вивчення міграції.
8.	Дуглас Массей [24]	Створив теорію мережевої міграції, яка підкреслює роль соціальних мереж у міграційних процесах.

Джерело: розроблено авторами на основі [15-24]

Аналіз творчого доробку науковців та дослідників міграції XIX-XXI ст. демонструє еволюцію природи міграції від внутрішнього до глобального процесу, який відбувається під впливом структурних, політичних, кліматичних, економічних чинників та мережевих ефектів. Якщо ранні теорії міграції, зокрема теорії Льюїса, Лі, Петерсена, фокусувалися, насамперед, на вивченні впливу на міграцію економічних факторів та розкритті мотивації, то в сучасних теоріях фокус уваги на глобалізмі та транснаціоназації, мультикультуралізмі та інтеграції мігрантів, дослідженні впливу гендерного фактору, розвитку міграції в окремих містах-мегаполісах.

Проаналізував різні підходи та концепції дослідження міграції, ми виділили чотири основні етапи розвитку теорії міграції, розпочинаючи із XIX ст. до теперішнього часу, що знайшло відображення на рис.1.

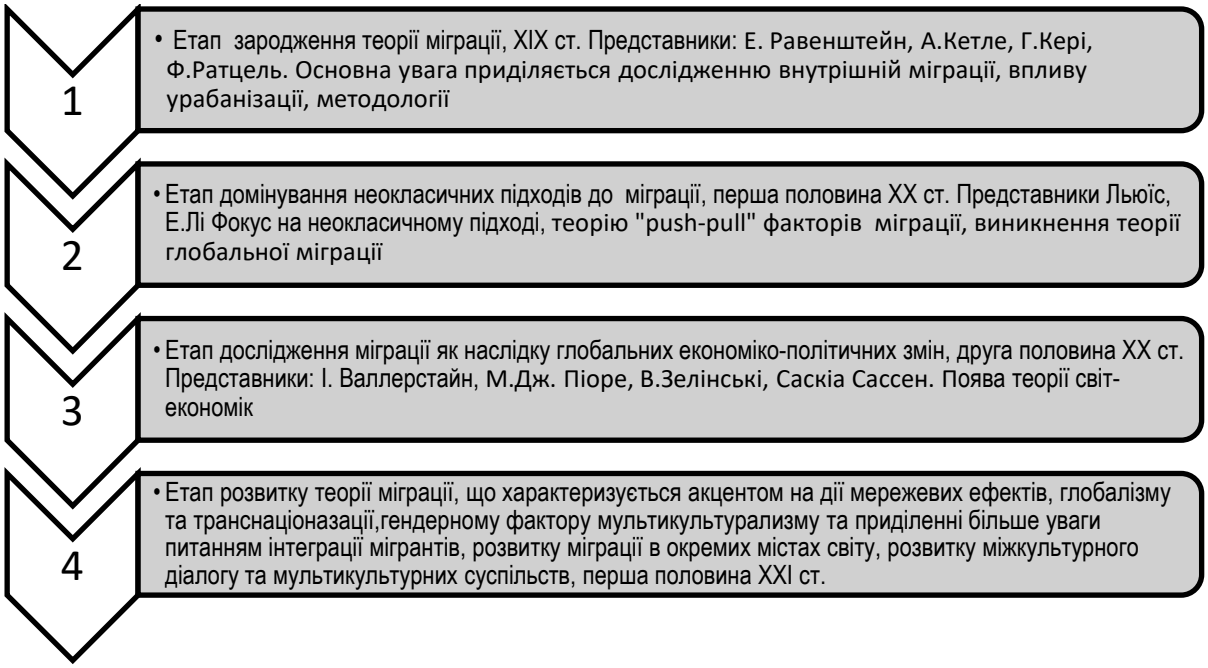

Рис.1. Основні віхи розвитку теорії міграції.

Джерело: розроблено авторами.

В XIX -XX ст. лідером по прийому мігрантів була Північна Америка. На початку XXI століття ситуація змінилася: за даними ООН, найбіліше мігрантів проживає в Азії, при чому 60% мігрантів походять із цього регіону, що зумовлено домінуванням тренду пересуванням мігрантів в межах регіонів свого походження. Більше половини мігрантів для міграції обирають 10 країн. У світі існують міграційні коридори, наприклад Мексика-США, Індія-ОАЕ, Польща-Велика Британія [36]. Розвиток міграції дає поштовх міграційному бізнесу, що представляє собою міграційну мережу, різновид соціального капіталу та полегшує міграцію в умовах глобалізації [24].

Кінець XX століття - початок XXI століття характеризується зміщенням уваги на вивчення впливу транснаціоналізації, мультикультурализму на процеси міграції. Актуальною стає проблема інтеграції мігрантів, розвитку міжкультурного діалогу та мультикультурних суспільств. Якщо раніше теорії міграції часто ігнорували історичний контекст колоніалізму та його довготривалі наслідки, поява постколоніальних та деколоніальних підходів до аналізу міграції дозволила критично переглянути міграційні процеси як результат історичної несправедливості та нерівності країн, що супроводжувалися експлуатацією ресурсів та робочої сили, а часто і примусовою міграцією. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, 2022-2023 роки стали рекордними за рівнем недобровільної, вимушено міграції, коли особи були змушені залишати свої домівки через політичні чи військові конфлікти, природні та техногенні катастрофи: серед близько 65 млн вимушених мігрантів 25 млн - це біженці та

шукачі притулку, а 40 млн – це внутрішньо переміщені особи, що залишилися в межах своїх держав [2].

У XXI столітті посилилися інтелектуальна та навчальна міграція, чому в значній мірі сприяв Болонський процес. Активно розвиваються феміністичні підходи до вивчення міграції, що відображає специфічний досвід жінок-мігранток, їх мотиви, стратегії та виклики. Прихильники феміністичних теорій міграції вважають, міграція не є гендерно нейтральним явищем, а досвід жінок та чоловіків у міграції суттєво відрізняється. В цьому аспекті викликає інтерес дослідження групи українських вчених: О. Пищуліної, В. Юрчишина, Д. Добровольського, які в 2024 році представили дослідження гендерної специфіки вимушеної міграції з України до ЄС в умовах воєнного конфлікту [25].

До речі, саме Е. Равенштейн вперше помітив вплив гендерного фактору на міграцію і різницю в закономірностях міграційних настроїв чоловіків та жінок [14]. Його погляди знайшли подальше відображення у працях Саскіа Сассен, наприклад, «Глобальне місто», де вона розкриває роль жінок у глобальній економіці та міграційних процесах, підкреслює, що глобалізація створює нові форми гендерної нерівності та експлуатації жінок-мігранток [23]. У працях П. Уорд, яка на основі проведення дослідження міграції жінок з Мексики до США показала, як гендерні ролі та сімейні обов'язки впливають на прийняття рішення жінками про міграцію та їхню адаптацію в новій країні [27, 28]. Сучасні феміністичні дослідження міграції все більше уваги приділяють інтерсекційності. Наприклад, британська дослідниця Р. Чоудрі представила дослідження проблем міграції індійських жінок до Великої Британії, в якому показала, як гендер, каста та клас взаємодіють, формуючи різноманітний досвід міграції жінок [29]. У 2024 році Р. Чоудрі отримала престижну премію Global Woman of the Year 2024 за свій виключний вклад у розвиток жіночого лідерства та жіночого бізнесу в світі. На практиці феміністичні дослідження часто поєднуються із громадським активізмом та адвокацією прав мігранток, спрямовані на боротьбу із гендерними упередженнями, дискримінацією та насильством.

У сучасній українській науці серед дослідників проблем міграції ми виділили О. Грішнову [30], Е. Лібанову [31], О. Малиновську [32], І. Прибиткову [33], І. Майданнік [34] та В. Мандибуру [35]. Відома економіст О. Грішнова в своїх дослідженнях піднімає актуальну проблему набуття міграцією нових рис та якостей в процесі глобалізації, що виникають у процесі перерозподілу людського капіталу, з чим гостро стикнулася Україна під час повномасштабних воєнних дій у 2022-2025 роках [30]. Праці відомої демографа Е .Лібанової присвячені аналізу демографічної ситуації в регіонах України, змінам на ринку праці України, проблемі повернення українських мігрантів, особливо жінок та молоді, що покинули країну через воєнні дії, аналізу можливих наслідків повоєнних хвиль міграції та дефіциту робочої сили і Україні [31]. В працях дослідниці О. Малиновської основна увага приділяється вивченню трудової міграції, соціальної інтеграції мігрантів, міграційній політиці, транснаціоналізму та розкриттю гендерних аспектів міграції. В свої дослідженнях науковиця звертає особливу увагу на розкриття чинників та наслідків міжнародної міграції, її значення для розвитку та безпеки. Аналізує сучасні підходи до міграційної політики, міжнародно-правові документи у сфері міграції, надбання спільної міграційної політики Європейського Союзу [32]. Вплив трудової міграції на трансформацію ідентичностей самих мігрантів розкрито у роботах І. Прибиткової. Трудові мігранти відрізняються від співвітчизників такими характеристиками, як: більш високі оцінки власного соціального

статусу, вищий адаптаційний потенціал, раціоналізм у виборі життєвих стратегій, висока мотиваційна напруженість [33]. Для розвитку світової теорії міграції початку 20- х років XXI актуальними стали дослідження високої концентрації мігрантів у окремих містах-мегаполісах по всьому світу. В цьому аспекті викликають інтерес праці І. Майданнік, де вона аналізує міграцію на рівні окремих поселень (локальностей), досліджує міграційні контингенти великих міст України, виокремлює два основні типи мігрантів: мігранти-відвідувачі та мігранти-мешканці [34]. Дослідження В. Мандибури спрямовані на вивчення внутрішньої міграції, аналізу людського капіталу внутрішніх мігрантів, розкриття інституціональної архітектоніки та впливу економічних факторів на міграцію [35].

В контексті глобальних змін та катаклізмів значна увага в сучасній теорії міграції приділяється вивченню екологічних аспектів міграції. Новою реальністю стали поняття «кліматичний біженець» або «екологічний мігрант». Норман Майерс одним із перших дослідників, хто привернув увагу суспільства до проблем «екологічних мігрантів» та почав досліджувати, як зміни клімату впливають на міграційні процеси. [36] У роботах Лорі Трап, Дж. Сігота, Дж. С. Гріна гендерний підхід поєднано з екологічними аспектами міграції та впливу зміни клімату на жінок, що є важливим внеском у розвиток феміністичної екологічної теорії міграції [37]. Дослідники вважають, що таким чином міграція може стати стратегією адаптації до кліматичних змін та підвищення стійкості до екологічних катастроф.

Сучасні концепції підкреслюють роль глобалізації у формуванні складних мереж міграції, які зв'язують різні країни та регіони. За даними Глобального Міграційного аналітичного центру ООН, станом на 2024 рік кількість міжнародних мігрантів досягла 281 мільйонів осіб, або 3,6% від кількості світового населення. Із кожних 30 людей у світі один є мігрантом. Найбільшими країнами-реципієнтами мігрантів є США (51 мільйон мігрантів), Німеччина (16 мільйонів) та Саудівська Аравія (13 мільйонів) [38]

Ефективне управління міграційними потоками є ключовим викликом для багатьох країн. Уряди розробляють політики для залучення висококваліфікованих мігрантів і зменшення нелегальної міграції. Наприклад, Канада успішно впроваджує бальну систему для іммігрантів, орієнтовану на оцінку їхньої кваліфікації, віку, освіти та досвіду роботи. У ЄС діє програма Blue Card, спрямована на залучення фахівців із країн, що не входять до Союзу [39]. Досвід Німеччини щодо інтеграції вимушених переселенців та біженців може стати у нагоді для інших країн.

Історичний аналіз теорії міграції допомагає нам зрозуміти, що міграція є складним та багатогранним явищем, яке потребує комплексного та гуманного підходу. Так аналіз міграцій під час Першої та Другої світових воєн допомагає зрозуміти масштаби та наслідки вимушеної міграції внаслідок збройних конфліктів, що надзвичайно актуально для України в умовах війни росії проти України. Аналіз міграції в США та ЄС протягом XIX-XXI століть показує, як змінювалися міграційні політики та їхній вплив на інтеграцію різних груп мігрантів

Нова економічна теорія трудової міграції (НЕТМ) зосереджуються на багатовимірному аналізі, включаючи соціокультурні фактори, роль міграційних мереж і транснаціональних зв'язків, колективному характері міграційних рішень, вважаючи міграцію стратегією домогосподарств для мінімізації ризиків і доступу до ресурсів. Цей підхід інтегрує культурний контекст, включаючи гендерні аспекти та міжпоколінний вплив на вибір

мігрантів. Такий підхід дозволяє переосмислити міграцію з позиції взаємопов'язаних економічних і соціальних факторів, враховуючи колективний характер рішень, що приймаються домогосподарствами. Розглянемо чотири моделі НЕТМ.

Рис. 2. Класифікація моделей міграції НЕТМ

Джерело: розроблено авторами на основі [40].

Розглянемо детальніше моделі запропоновані С. Одедом, Д. Дж. Блумом [40]. Модель максимізації очікуваного доходу розглядає міграцію як інвестицію в людський капітал. У цій моделі люди мігрують, прагнучи підвищити свої майбутні доходи, переміщуються до регіонів, де їх продуктивність буде найвищою. Перед прийняттям рішення вони оцінюють витрати та вигоди міграції, і тільки якщо очікувана дисконтована вигода перевищує витрати, міграція стає доцільною. Формула моделі виглядає так:

$$E(Y) = \sum_i (Y_i - C_i) * P_i$$

Де:

E(Y) - Очікуваний дохід, Y_i - Дохід в регіоні, C_i - Витрати на переїзд та проживання в регіоні, P_i - Ймовірність успішного переїзду до регіону.

Модель альтруїстичної міграції додає до економічних міркувань компонент турботи про добробут членів домогосподарства, які залишаються в рідному регіоні. У цій моделі міграція розглядається не лише як засіб підвищення індивідуального доходу, але і як спосіб покращення добробуту родини через грошові перекази.

$$E(Y) = \sum_i (Y_i - C_i) * P_i + \beta * E(R_i)$$

Де:

E(Y) - Очікуваний дохід, Y_i - Дохід в регіоні,

C_i - Витрати на переїзд та проживання в регіоні, P_i - Ймовірність успішного переїзду до регіону, β - Коефіцієнт альтруїзму, $E(R_i)$ - Очікувані грошові перекази з регіону і

Модель мережевої міграції підкреслює важливість соціальних зв'язків та існуючих мігрантських мереж. Ці мережі сприяють зниженню ризиків і витрат для нових мігрантів, надаючи допомогу в пошуку роботи, житла та адаптації на новому місці. Формула моделі:

$$M_i = \alpha * \sum_j W_{ij} * M_j$$

Де:

M_i - Міграційний потік з регіону, α - Коефіцієнт впливу мережі, W_{ij} - Вага зв'язку між регіонами і та j; M_j - Міграційний потік з регіону j

Динамічна модель міграції в умовах невизначеності враховує змінний характер міграційних потоків, підкреслюючи тимчасову, циркулярну та повторну міграцію. Вона

базується на диференціальних рівняннях, що описують зміни міграційних потоків у відповідь на зміну економічних умов у регіонах походження та призначення. Модель міграції в умовах невизначеності враховує ситуації, коли мігранти приймають рішення за умов неповної інформації про перспективи в місцях призначення, включаючи заробітну плату, вартість життя та доступність роботи. Для аналізу таких ситуацій використовуються методи стохастичного моделювання. На відміну від традиційних теорій, які акцентували увагу на індивідуальних мотиваціях, НЕТМ розглядає міграцію як стратегічний вибір домогосподарств, що ґрунтується на спільних зобов'язаннях, об'єднанні ресурсів і механізмах спільного страхування. Вона визнає, що домогосподарства в умовах нерозвинених ринків капіталу, кредитів і страхування використовують міграцію як інструмент зменшення ризиків, стабілізації доходів і подолання ресурсних обмежень. Центральним постулатом НЕТМ є розуміння міграції як інструменту економічної диверсифікації та зменшення вразливості до економічних потрясінь. Грошові перекази мігрантів можуть забезпечити стабільність доходів домогосподарств, сприяти інвестиціям у людський капітал і виробничі ресурси, а також підтримувати економічну мобільність сімей [40].

У XXI столітті теорія міграції продовжує активно розвиватися. Нові теорії та підходи відрізняються розширенням фокусу, міждисциплінарністю та врахуванням нових викликів, зокрема: кліматичних змін, пандемії, політичної нестабільності та військових конфліктів. Прогнозуємо, що із зростанням впливу кліматичних змін на міграційні процеси, теорія міграції все тісніше інтегруватиметься з екологією, географією, кліматологією, для пояснення наслідків екологічної міграції та розробки ефективних інструментів їх нейтралізації або подолання. Виникнення нових видів міграції, зокрема цифрової мобільності, віртуальної міграції, циркулярної міграції, транснаціональної мобільності призведе до необхідності посилання цифрової складової. Для аналізу міграційних потоків будуть широко використовуватися big data, цифрові технології та штучний інтелект, що вже здійснюється міжнародними організаціями, зокрема Глобальним Міграційним аналітичним центром ООН. Використання геоінформаційних систем (ГІС) та інших геопросторових технологій дозволить аналізувати міграцію в просторовому контексті, вивчати зв'язок між міграцією та географічними факторами. Технологія комп'ютерного моделювання міграційних процесів дозволить створювати в реальному часі прогнози та аналізувати різні сценарії розвитку міграційних потоків. Традиційне уявлення про міжнародну міграцію як про остаточний переїзд з однієї країни в іншу поступово трансформується. Зростатиме значення досліджень циркулярної міграції, транснаціональної мобільності та інших форм переміщення, що передбачають часті переїзди людей між різними країнами. Зважаючи на зростаючу кількість війн, конфліктів та катастроф, дослідження вимушеної міграції та внутрішнього переміщення буде пріоритетними. Очікуємо в майбутньому зростання уваги дослідників до проблем інтеграції мігрантів, до вивчення їх емоційного та психологічного досвіду, їх переживань, адаптації до нового середовища та збереження ментального здоров'я. Одним із напрямків розвитку теорії міграції стануть дослідження впливу пандемій на міграцію. Під час пандемії COVID-19 всі ми переконалися, як епідеміологічні фактори, зокрема пандемії та інші глобальні загрози здоров'ю можуть серйозно впливати на міграцію. Актуальність дослідження

міграційної політики та її впливу на міграційні процеси буде посилюватися з кожним роком через глобальні, політичні та екологічні виклики.

Висновки. Отже, вивчення еволюції теорій міграції є ключовим для розуміння сучасних міграційних процесів, що забезпечує глибоке розуміння витоків і закономірностей цього явища, сприяє розробці ефективних міграційних політик, здатних відповідати на виклики глобалізованого світу. Науковий інтерес до проблем міграції зумовлений рекордною кількістю мігрантів у світі протягом 2022-2023 років через політичні, військові конфлікти, техногенні та екологічні катастрофи, зростаючу нестачу робочої сили та глибинних економіко-демографічних змін. Перші наукові теорії та концепції міграції XIX ст. були пов'язані із формуванням націй-держав, утвердженням принципів громадянства та особистої свободи, територіального закріплення кордонів національних держав. Перша половина XX століття характеризується домінуванням неокласичних підходів, що фокусували увагу на вивченні насамперед економічних факторів впливу на міграцію. У центрі уваги дослідників була внутрішня міграція із сільської місцевості у міста, що пов'язано із інтенсивними процесами індустріалізації та урбанізації. Друга половина XX століття характеризується плюралізмом, міждисциплінарним, комплексним підходом до вивчення проблем міграції, коли враховувався вплив не лише економічних, але і соціальних, політичних, культурологічних факторів, дія мережевих ефектів. Кінець XX століття - початок XXI століття в розвитку теорії міграції характеризується вивченням впливу глобалізму, транснаціоназації, мультикультуралізму та приділення більше уваги питанням інтеграції мігрантів, розвитку міжкультурного діалогу та мультикультурних суспільств. Теорія міграції збагачується концепціями екологічної , феміністичної, інтелектуальної та освітньої міграції. Вивчення доробку українських дослідників у сфері міграції показало, що у вітчизняній науці основна увага приділяється аналізу економіко-демографічної ситуації в регіонах України, зміні ринку праці України, проблемі повернення українських мігрантів, аналізу можливих наслідків повоєнних хвиль міграції та дефіциту робочої сили. На основі аналізу теорії міграції та міграційної політики було сформульоване авторське визначення міграційної політики як системи заходів, засобів та механізмів регулювання міграційних переміщень, спрямованих на досягнення бажаної інтенсивності та складу міграційних потоків, надання ним організованого, безпечного та неконфліктного характеру, що супроводжується впливом на суспільні, соціально-економічні відносини, які формують міграційну поведінку людей.

Міграційна політика в Україні повинна стати інтегральною складовою стратегії економічного розвитку України, що інкорпорована в усі напрями політичної діяльності держави. Для її успішного вироблення та координації потрібна не лише ефективна співпраця відповідних міністерств та відомств, але і залучення суспільних акторів, зокрема: органів місцевого самоврядування, громадських організацій, асоціацій та об'єднань роботодавців, профспілок. Виходячи із пріоритетності повернення українських громадян в країну, міграційна політика має бути відкритою, прозорою, мати чіткі правила та процедури, що ясно та однозначно трактуються, спиратися на актуальну та достовірну статистичну інформацію, бути придатною до реалізації в рамках наявних ресурсів; мати чіткі цілі та завдання, що досягаються послідовно [31, С.70]. Наголошуючи на суверенному праві України на регулювання міграційних процесів, для гармонійного та послідовної реалізації міграційної політики українська держава в процесі її розробки та імплементації

має враховувати відповідні європейські цінності та узгоджувати із тими зобов'язаннями, які прийняла на себе наша країна в процесі євроінтеграції, відбуватися міжнародний діалог на двох-, трьох- та багатосторонній основі.

Перспективи подальших досліджень. Перспективою подальших досліджень в даному напрямку є, зокрема, оцінка результативності реформ міграційної політики в Україні, розробка механізмів повернення українського населення, що мігрувало з країни протягом 2022-2024 років, визначення методів та інструментів подолання дефіциту робочої сили за допомогою залучення в країну іноземних мігрантів та їх інтеграції в українське суспільство.

Література

1. Європейський комітет з питань міграції, офіційна сторінка. URL:https://home-affairs.ec.europa.eu/index_en?prefLang=uk
2. International Organization for Migration (IOM). Migration Glossary, URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf (2019)..
3. Конституція України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (1996).
4. Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства". URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17 (2012).
5. Закон України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text (2004)
6. Закон України «Про імміграцію». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text (2001).
7. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків". URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/251-2012-%D0%BF (2002).
8. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2018-%D0%BF#Text (2018).
9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру". URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/207-2016-%D0%BF (2016).
10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1583-14#Text (2014).
11. International Organization for Migration (IOM). World Migration Report 2024. URL: https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024 (2024).
12. Organisation for Economic Co-operation and Development. International Migration Outlook 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2024_50b0353e-en.html (2024)
13. Ровенчак О. Визначення та класифікація міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент, № 2, (2006). С. 127–139.
14. Ravenstein E.G. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London, Vol. 48, No. 2. (1885), pp. 167–235.
15. Lewis W. A. Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. The Manchester School, (1954). P. 400–449.
16. Lee E. A Theory of Migration. Demography, (1966), № 3. P. 47–57.
17. Castles S., Miller M. The age of migration: international population movements in the modern world. London: Macmillan, (1993). 306 p.

18. William H. Peterrson. Capitalism Appraised: A new look at mankind's greatest achievement. The Washington Times, July 3, (2001).
19. Piore, Michael J.; Suzanne Berger. Dualism and Discontinuity in Industrial Society. Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1980).
20. Piore, Michael J.; Richard M. Locke; Thomas Kochan. Employment Relations in a Changing World Economy. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, (1995). ISBN 0-262-12191-3.
21. Zelinsky W. The Hypothesis of the Mobility Transition. Geographical Review, (1971), № 61. P. 219–249.
22. Saskia Sassen-Koob. Globalization and its discontents. Essays on the New Mobility of People and Money. New York: New Press, (1998). ISBN 1-56584-518-8.
23. Saskia Sassen-Koob. The global city: New York, London, Tokyo. Princeton: Princeton University Press, 2001. Updated 2d ed., original (1991). ISBN 0-691-07063-6
24. Massey D. A Synthetic theory of international migration. World in the mirror of international migration, 2002, № 10. P. 143–153.
25. Пищуліна О., Юрчишин В., Добровольський Д. Дослідження гендерної специфіки вимушеної міграції з України до ЄС в умовах військового конфлікту. Український центр економічних досліджень ім.О.Розумкова. К.2024.
26. Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти: довідник. 2-ге видання – доповнене і перероблене / У.Я. Садова, Р.Т. Теслюк, М.М. Біль, О.Т. Риндзак, О.П. Мульска та ін.; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України». Львів, (2018). 226 с.
27. Petra Ward, Victoria E. Rodriguez, Peter M. Ward. Taco USA: How Mexican Food Became a Mainstream American Obsession. University of California Press, (1999).
28. Petra Ward. Euros and Mexicans in the 'New' Europe: An Exchange of Views. University of Texas at Austin, Institute of Latin American Studies, (1993).
29. Rita Chowdhry. Voices from Punjab: The strength and resilience of 15 Punjabi women living in the UK. Chapter 16. URL:https://zoboko.com/text/2g2weo56/voices-from-punjab-the-strength-and-resilience-of-15-punjabi-women-living-in-the-uk/16 (2019)
30. Грішнова О.А. Вплив міграції на глобальний перерозподіл людського капіталу / О.А. Грішкова// Міжнародна міграція та розвиток України в контексті європейської інтеграції : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Київ,16 жотня 2007 р.). К. : ПЦ „Фоліант", 2008. С.22
31. Лібанова Е. Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогодення та перспективи. Дзеркало тижня. URL:. https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html (2023)
32. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ: НІСД, (2018). 472 с.
33. Прибиткова І. Трудові мігранти в соціальній структурі українського суспільства: статусні позиції, цінності, життєві стратегії, стиль і спосіб життя. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, №1, (2003).
34. Майданнік І.П. Мігранти у великих містах України: склад і соціально-економічна залученість// Український соціум, 2020, № 3 (74), С. 91–103
35. Артемова Т. І., А. А. Гриценко, С. І. Архієреєв, Є. А. Гриценко, В. В. Дементьєв, В.Мандибура. Інституціональна архітектоника та динаміка економічних перетворень. НАН України. Харків: Форт, (2008). 928 с.
36. Norman Myers. Population, Resources and the Environment: The Critical Challenges. UN Population Fund, First Edition, (1991). 154 p.
37. Lori Ann Thrupp, A. Sigot, J. G Green. Toward Common Ground: Gender and Natural Resources In Africa. Nairobi, Kenya: ACTS Press, African Centre for Technology Studies; Washington DC, USA: World Resources Institute, (1995).
38. International Migration URL: https://www.un.org/en/global-issues/migration
39. European Union. The EU Blue Card Directive. Brussels: EU Publications, (2021).
40. Stark Oded, David J. Bloom. The new economics of labor migration. American Economic Review, 85.2 (1995). P. 276–287.

References

1. European Committee of Migration, Homepage. URL: https://home affairs.ec.europa.eu/index_en?prefLang=uk
2. International Organization for Migration (IOM). Migration Glossary, URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf (2019).
3. Constitution of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (1996).
4. Law of Ukraine "On the Legal Status of Foreigners and Stateless Persons". URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17 (2012).
5. Law of Ukraine "On Freedom of Movement and Free Choice of Place of Residence in Ukraine". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text (2004).
6. Law of Ukraine "On Immigration". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text (2001).
7. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Procedure for Issuing, Producing, and Issuing Permanent and Temporary Residence Permits and Technical Specifications of Their Forms". URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/251-2012-%D0%BF (2002).
8. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Sample, Technical Description of the Form, and Procedure for Issuing, Replacing, Revoking, Sending, Withdrawing, Returning to the State, Declaring Invalid, and Destroying Temporary Residence Permits". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-2018-%D0%BF#Text (2018).
9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Rules for Registering the Place of Residence and the Procedure for Transferring Information by Registration Authorities to the Unified State Demographic Register". URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/207-2016-%D0%BF (2016).
10. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On Approval of the Temporary Procedure for Processing Applications for Issuing Permanent and Temporary Residence Permits". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1583-14#Text (2014).
11. International Organization for Migration (IOM). World Migration Report 2024. URL: https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024 (2024).
12. Organisation for Economic Cooperation and Development. International Migration Outlook 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2024_50b0353e-en.html (2024).
13. Rovenchak O. Definitions and Classification of Migration: Approaching Operational Concepts. Political Management, № 2, (2006). pp. 127–139.
14. Ravenstein E.G. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London, Vol. 48, No. 2. (1885), pp. 167–235.
15. Lewis W. A. Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. The Manchester School, (1954). pp. 400–449.
16. Lee E. A Theory of Migration. Demography, (1966), № 3. pp. 47–57.
17. Castles S., Miller M. The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. London: Macmillan, (1993). 306 p.
18. William H. Petterson. Capitalism Appraised: A New Look at Mankind's Greatest Achievement. The Washington Times, July 3, (2001).
19. Piore, Michael J.; Suzanne Berger. Dualism and Discontinuity in Industrial Society. Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1980).
20. Piore, Michael J.; Richard M. Locke; Thomas Kochan. Employment Relations in a Changing World Economy. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, (1995). ISBN 0-262-12191-3.
21. Zelinsky W. The Hypothesis of the Mobility Transition. Geographical Review, (1971), № 61. pp. 219–249.
22. Saskia Sassen-Koob. Globalization and Its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money. New York: New Press, (1998). ISBN 1-56584-518-8.
23. Saskia Sassen-Koob. The Global City: New York, London, Tokyo. Princeton: Princeton University Press, 2001. Updated 2nd ed., original (1991). ISBN 0-691-07063-6.
24. Massey D. A Synthetic Theory of International Migration. World in the Mirror of International Migration, 2002, № 10. pp. 143–153.

25. Pyshchulina O., Yurchyshyn V., Dobrovolskyi D. Doslidzhennia hendernoi spetsyfiky vymushenoi mihratsii z Ukrainy do YeS v umovakh viiskovoho konfliktu. Ukrainskyi tsentr ekonomichnykh doslidzhen im.O.Rozumkova. K.2024.
26. Migration Phenomena and Processes: Concepts, Methods, Facts: Reference Guide. 2nd edition – revised and expanded / U. Y. Sadova, R. T. Teslyuk, M. M. Bil, O. T. Ryndzak, O. P. Mulska, et al.; Dolishniy Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. Lviv, (2018). 226 p.
27. Petra Ward, Victoria E. Rodriguez, Peter M. Ward. Taco USA: How Mexican Food Became a Mainstream American Obsession. University of California Press, (1999).
28. Petra Ward. Euros and Mexicans in the 'New' Europe: An Exchange of Views. University of Texas at Austin, Institute of Latin American Studies, (1993).
29. Rita Chowdhry. Voices from Punjab: The Strength and Resilience of 15 Punjabi Women Living in the UK. Chapter 16. URL: https://zoboko.com/text/2g2weo56/voices-from-punjab-the-strength-and-resilience-of-15-punjabi-women-living-in-the-uk/16 (2019).
30. Grishnova O.A. The impact of migration on the global redistribution of human capital / O.A. Grishkova// International migration and development of Ukraine in the context of European integration: collection of materials of the international scientific conference (Kyiv, October 16, 2007). K.: PC "Foliant", 2008. P. 22.
31. Libanova E. How the Labor Market Changed During Wartime: Current Realities and Prospects. Dzerkalo Tyzhnia. URL: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html (2023).
32. Malynovska O. A. Migration Policy: Global Context and Ukrainian Realities: Monograph. Kyiv: NISD, (2018). 472 p.
33. Prybytkova I. Labor Migrants in the Social Structure of Ukrainian Society: Status Positions, Values, Life Strategies, Lifestyle. Sociology: Theory, Methods, Marketing, №1, (2003).
34. Maidannik I.P. Migrants in large cities of Ukraine: composition and socio-economic involvement// Ukrainian Society, 2020, No. 3 (74), P. 91–103.
35. T. I. Artemova, A. A. Hrytsenko, S. I. Arkhiyereiev, E. A. Hrytsenko, V. V. Dementeiv. Institutional Architecture and Dynamics of Economic Transformations. NAS of Ukraine. Kharkiv: Fort, (2008). 928 p.
36. Norman Myers. Population, Resources, and the Environment: The Critical Challenges. UN Population Fund, First Edition, (1991). 154 p.
37. Lori Ann Thrupp, A. Sigot, J. G. Green. Toward Common Ground: Gender and Natural Resources in Africa. Nairobi, Kenya: ACTS Press, African Centre for Technology Studies; Washington DC, USA: World Resources Institute, (1995).
38. International Migration. URL: https://www.un.org/en/global-issues/migration
39. European Union. The EU Blue Card Directive. Brussels: EU Publications, (2021).
40. Stark Oded, David J. Bloom. The New Economics of Labor Migration. American Economic Review, 85.2 (1995). pp. 276–287.

Lozova G.M., PhD in economics,
Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Klymenko V.V., PhD in economics,
Associate Professor
State University “Kyiv Aviation Institute”
Bashlovka K.A., student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

EVOLUTION OF MIGRATION THEORY IN THE XIX-XXI CENTURIES

The work is dedicated to studying the evolution of migration theory in the 19th–21st centuries and its impact on shaping contemporary migration policies, as well as forecasting future directions for the development of migration theory. The focus is on the

transformation of scientific approaches to defining migration throughout historical development and the emergence of new challenges for humanity's progress. Using historical and interdisciplinary approaches, the study unveils key migration concepts and compares various approaches to interpreting migration processes employed by leading Ukrainian and foreign scholars, facilitating a deeper understanding of migration dynamics in a globalized world. The article explores the essence, nature, primary approaches, and concepts of migration. The authors analyze the reasons behind the transformation of migration theory and examine the influence of economic, political, environmental, social, and cultural factors on migration across different historical periods, from E. Ravenstein's work in the 19th century to modern theories such as network migration, feminist migration, and ecological displacement. Particular attention is paid to analyzing changes in migration trends under the influence of globalization, transnationalization, feminist approaches to migration studies, and 21st-century environmental challenges. The study addresses contemporary issues in managing migration flows, including the return of Ukrainian citizens after the war and tackling the labor resource deficit. Practical cases of applying migration theories in the migration policies of specific countries are analyzed. The primary challenges driving migration flows in current conditions are characterized, and strategic directions for improving Ukraine's migration policy are identified, taking into account European integration processes and international experience. The authors emphasize the importance of integrating interdisciplinary approaches into the study of migration processes and harmonizing Ukraine's legislative framework with European standards. Based on the research, recommendations are proposed to adapt Ukraine's migration policy to support post-war reconstruction, restore human capital, and ensure sustainable socio-economic development. The study concludes that Ukraine's current migration policy is fragmented and incapable of addressing the challenges it faces today, particularly the return of Ukrainians who migrated between 2022 and 2024 and overcoming labor shortages through migration. These shortcomings adversely affect the country's economic development during the war and post-war recovery. The work offers proposals and recommendations for implementing effective tools and measures to accelerate positive changes in Ukraine's migration policy.

***Keywords**: migration, migration theory, evolution of migration theory, migration policy*